

Проаналізовано проблем виховання студентської молоді, що впливають з реалій сьогодення. Розглянуто структуру виховної роботи серед студентів і практику її організації та здійснення. Показано основні чинники, характер і механізми впливу виховання на особистісний розвиток студентів.

Е. Л. Товажнянская

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Проанализированы проблемы воспитания студенческой молодежи, которые обусловлены реалиями современности. Рассмотрена структура воспитательной работы среди студентов и практика ее организации и осуществления. Показаны основные факторы, характер и механизмы влияния воспитания на личностное развитие студентов.

O. L. Tovazhnyanska

MODERN PROBLEMS OF STUDENT YOUNG PEOPLE EDUCATION

The problems of education of student young people, which are conditioned by realities of contemporaneity, are analyzed. The structure of educate work among students and practical worker of its organization and realization is considered. Basic factors, character and mechanisms of influencing of education, on personality development of students are shown.

Стаття надійшла до редакції 3.11.2009р.

УДК 101

*Рибін С. В.,
м. Харків, Україна*

А ЯК У НАС?

Постановка проблеми. Українська вища освіта переживає етап реформування та модернізації відповідно до вимог європейської освітньої спільноти, висвітлених у положеннях Болонської декларації. При цьому, в документах, які були розповсюджені в Україні стосовно впровадження бо-

ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

лонських ідей, ані слова ні було про втілення цих принципів у закладах освіти мистецького спрямування.

Аналіз останніх публікацій, а це, в першу чергу, видання, присвячені болонському процесу та його впровадженню на українському освітньому просторі: «Болонський процес у фактах і документах», навчальний посібник «Вища освіта України і болонський процес», інструктивні листи і накази Міністерства освіти і науки України – свідчать, що втілення заходів щодо реформування вищої освіти в державі, ніяк не враховують специфіку мистецької освіти.

Зв'язок роботи з важливими науковими та практичними завданнями полягає у виконанні комплексного плану науково-дослідницьких робіт Харківської державної академії дизайну і мистецтв та у здійсненні практичних заходів щодо удосконалення навчального процесу майбутніх художників і дизайнерів.

Формулювання цілей статті. Стисло проінформувати, що відбувається зараз у вищій освіті України і наших найближчих сусідів – росіян; проаналізувати доповідь Міністерства культури Російської Федерації «Про концепцію розвитку освіти в сфері культури і мистецтва в Російській Федерації», яка була оприлюднена на засіданні Координаційної ради з культури при Мінкультури Росії 25 – 27 жовтня 2008 року в м. Оренбурзі; визначити конкретні кроки щодо подолання невирішених проблем у мистецькій освіті.

Виклад основного матеріалу. Нещодавно, виступаючи на колегії Міністерства освіти і науки України (квітень 2009 р.), пан Міністр – І.О.Вакарчук – продекларував головну мету своєї діяльності на посаді міністра: упорядкування мережі вищих навчальних закладів України шляхом закриття деяких, злиття з іншими та укрупнення університетських центрів, а також підпорядкування галузевих вищих навчальних закладів під дахом одного Міністерства – зрозуміло, Міністерства освіти і науки.

Варто нагадати, що ідеї нинішнього пана Міністра далеко не нові, його попередники ще років 20-15 років тому вже створювали й створили певні кроки у цьому напрямку: заявляли, що велику кількість вищих навчальних закладів, що залишилася після розвалу СРСР, а їх тоді було десь біля 200, буде суттєво скорочено, упорядковано, об'єднано і усі вони будуть підпорядковані тільки Міністерству освіти України.

Результат відомий: зараз в Україні майже 900 вищих навчальних закладів різної форми власності, Міністерство освіти України перетворилося на Міністерство освіти і **науки** України (за рахунок скасування Міністерства

науки і технологій), а 17 міністерств і відомств і сьогодні не бажають «віддавати» цьому навчально-науковому монстру підпорядковані їм навчальні заклади.

Усі попередники пана Вакарчука, як і він сам, природно бажали зробити, як краще, усі вони заявляли, що все, що пов'язане з реформуванням вищої освіти України, буде відбуватися у руслі найпередовіших світових навчальних технологій, але з урахуванням надбань національної вищої школи...

Уряд з Міністерством освіти і науки України досягли того, що Україна приєдналася до Болонської декларації, за якийсь десяток років відбувся перехід спочатку на трьохступеневу систему освіти (1998 рік – бакалавр, спеціаліст, магістр), а вже зараз (з 2005 року) поспіхом, директивно здійснюється перехід на двоциклову (бакалавр-магістр) європейську модель вищої освіти, бо Україна бажає бути, як уся Європа....

Взимку 2005 року, а точніше, 30 грудня (!) Міністерство освіти і науки України у своєму наказі № 774 директивно зобов'язало від усіх вищих навчальних закладів України, незалежно від напрямку, відомчого підпорядкування або специфіки підготовки, перейти (з 1 вересня 2005 року?! а наказ – через 4 місяця після початку занять!) на кредитно-модульну систему задля реалізації положень болонської декларації. Щоправда, в п. 2 було оприлюднене: «...Вищим навчальним закладам, які не брали участь в педагогічному експерименті, впроваджувати кредитно-модульну систему організації навчального процесу з **окремих напрямів** (спеціальностей)...» А що з «не окремими»? Нагадаю, **жодний** вищий навчальний заклад мистецького спрямування не брав участі «в педагогічному експерименті».

І все це було б дуже здорово і нормально, якщо б кроки з впровадження кредитно-модульної системи були дійсно виважені, попередньо обговорені, прораховані та узгоджені, не суперечили би власній законодавчій базі, були би спрямовані на задовольняння потреб і можливостей пересічного українця, відповідали наявному стану соціально-політичного устрою держави тощо.

Ні! Намагання як можна скоріше виконати завдання високо посадових осіб, які будь за що намагаються створити щось таке, щоб все було «так, як там», на Заході, в Європі – наживу ламає освітянські мистецькі надбання (не все ж було в Україні найгіршим!) і якщо ще не призвело, то може призвести до прямо протилежного...

Скільки разів зверталися фахівці мистецької освіти до міністерських високо посадовців, як би не аргументували своєрідність і специфіку навчального процесу творчих спеціальностей, а все одно – ніяких виключень для

творчих спеціальностей, правила для усіх однакові, нема різниці у вимогах до будь якого напряму чи професії тощо, як впевнені чиновники.

Тому є сенс звернутися до досвіду наших сусідів – росіян – на прикладі доповіді Міністерства культури Російської Федерації «**Про концепцію розвитку освіти в сфері культури і мистецтва в Російській Федерації**», яка була оприлюднена на засіданні Координаційної ради з культури при Мінкультури Росії 25 – 27 жовтня 2008 року в м. Оренбурзі.

Не треба дивуватися, що автор звертається до досвіду саме російських колег, адже уся структура освіти України подібна російській і проблеми, які стоять перед закладами культури і мистецтва двох держав, однакові. Проте, в Росії проблеми ці обговорюються і оприлюднюються, йдуть пошуки подолання складнощів, чого, нажаль, немає в Україні, тому зараз читачеві пропонується широке цитування російського документу з метою порівняння – а як у нас мають вирішуватися такі ж самі проблеми?

Документ розпочинається з констатації: «...Останні 15 років в нашій країні відмічені швидкими змінами законодавства Російської Федерації, віддзеркаленого в нормативних актах у галузі освіти...» А у нас? Те ж саме.

Читаємо далі: «...Нормативні правові документи в галузі освіти **не враховують специфіку** підготовки музикантів і акторів, режисерів і художників, **скульпторів** і хореографів, кінооператорів і інших представників творчих професій...» А як у нас?

Варто згадати і деякі історичні аналогії. Мистецтвом в Росії опікується Міністерство культури. Так було і в Україні: ще з часів СРСР існувало Міністерство культури України і мистецькі навчальні заклади завжди були підпорядковані йому; мабуть, тому у 90-х роках виникло Міністерство **культури і мистецтв** України, яке, у свою чергу, 2005 року було реорганізоване (чи перейменовано) у Міністерство культури і **туризму(!)** України – все як на Заході!

Проте, вже одна назва: Міністерство культури і туризму красномовно визначає пріоритети і ставлення держави до мистецтва взагалі і мистецької освіти зокрема. Тобто, відповідальність та фінансування мистецької діяльності в Україні якби залишилося за Міністерством культури (але **туризм** – головніший за мистецтво?), а відповідальність за мистецьку освіту вже несе Міністерство освіти і науки, визначивши освітній напрямок «Мистецтво», і по сей день мріючи підпорядкувати усі консерваторії і музичні училища, художні академії і декоративно-прикладні училища, театральні та хореографічні виши та середні навчальні освіти тощо «під себе».

А чи буде повний перехід під юрисдикцію Міносвіти мистецьких закладів благом для них, ніхто гарантувати не може. Є і певні сумніви.

«...На даний час надзвичайне занепокоєння визиває розробка проектів федеральних державних стандартів третього покоління, які мають бути затверджені Міносвнауки Росії у 2009 році. Затверджений 2008 року Міносвнауки Росії макет даного документу має **уніфікувати** російську освіту в цілому, при цьому, **також як в останні 15 років, галузеві особливості в ньому не враховуються**. Розробка проектів федеральних державних освітніх стандартів, які враховують специфіку галузевої освіти, вже здійснюється на базі Навчально-методичних об'єднань ВНЗ культури і мистецтва, при цьому Мінкультури Росії буде **відстоювати** перед Міносвнауки Росії **збереження** у стандартах третього покоління **специфіки галузевої освіти**.» А як у нас?

Проблеми ті ж самі. Але Міністерство освіти і науки України взагалі чути не бажає про «якусь специфіку», наполегливо намагається **уніфікувати** усю освіту, проте ніхто в Україні не чув, щоб Міністерство культури і туризму України (і його відділ навчальних закладів) будь-коли публічно відстоювало «специфіку галузевої мистецької освіти», як це робить Міністерство культури Росії.

А були ж часи, коли в Постанові Кабміну України № 65 від 20 січня 1998 року «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» чорним по білому було написано: «...2. Установити, що *особливості* ступеневої освіти медичного, ветеринарно-медичного, *мистецького* (підкреслено автором), юридичного та військового спрямування визначаються відповідними центральними органами виконавчої влади за погодженням з Міністерством освіти». Куди ж поділися зараз ці «особливості мистецького спрямування», і як цю позицію відстоювало Міністерство культури України? Аж ніяк.

Читаємо далі: «Наказом Рососвітнагляду (аналог українського ДАКу) від 30 вересня 2005 року № 1938 затверджені критерії державної акредитації вищих навчальних закладів та їх мінімально допустимі показники, на підставі яких визначається той чи інший вид освітнього закладу: університет, академія, інститут. Більшість з цих критеріїв та показників, особливо за розділом «наука», не можуть застосовуватися для оцінки ВНЗ галузі культури і мистецтва, оскільки на відміну від ВНЗ інших відомств освітній процес в них **ґрунтується на творчій, а не науковій діяльності**.» А як у нас?

Скільки пам'ятає себе автор, розмови про узгодження між науковою та творчою діяльністю викладачів ВНЗ мистецького спрямування точаться здавна. Ну не потрібен в творчій майстерні доктор або кандидат наук, а

ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

потрібен майстер, творець-практик, творча особистість! Бажано, але зовсім необов'язково, щоб співак або художник був вченим. Їх публікація – не наукова стаття чи реферат, а публічний виступ, концерт або участь у виставці будь-якого рівня, оформлення книги, створення скульптурної композиції, дизайнерський проект тощо.

Скільки було пропозицій від художніх вищих навчальних закладах про зарахування участі викладачів-художників у виставках та інших творчих заходах, як наукову публікацію, але жодного разу ані в Міністерстві, ані у ВА-Ку ці пропозиції не були почуті. Не можуть ніяк погодитися вчені мужі, що творча робота – це не менш важка і шляхетна праця, чим наукова; ніяк не можуть зрозуміти, що творчість має-такі відмінності від розумово-логічних побудов та схем, а творче обдарування не кожному надається від природи.

Ну не спроможній доктор медичних наук зобразити анатомічну побудову людини художніми засобами, доктор-фізик-оптик написати живописний твір, а доктор мистецтвознавства не зліпить пристойну скульптуру, хоча теорію знає досконало. Так чому унікально обдарованих, високопрофесійних фахівців, які створюють честь і славу державі, виховуючи молодих національних митців, позбавляти звань науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації?

«...Проблеми у творчих ВНЗ виникають і за показниками «Спектр реалізації основних освітніх програм», оскільки вони, будучи **«вузько профільними»**, як правило, реалізують освітні програми тільки у **певному виді мистецтва**. При оцінці творчих ВНЗ закладів за показником «Кваліфікації педагогічних працівників» враховуються тільки **вчені** ступені і звання, які має професорсько-викладацький склад... У відповідності із законодавством Російської Федерації основними формами підготовки науково-педагогічних кадрів є аспірантура і докторантура, навчання в яких закінчується підготовкою дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата або доктора наук. У сфері мистецтва написання дисертацій можливо лише за освітніми програмами в галузі історії та теорії мистецтв, а **не творчо-виконавчими спеціальностями.**» Це у них. А у нас? Теж саме.

Ще один аспект. «...В законі Російської Федерації «Про освіту» відсутнє поняття «творча аспірантура» (**асистентура-стажування**), яке діяло до 1992 року відповідно низки нормативних актів (Положенню про аспірантуру для музикантів-виконавців, композиторів і майстрів образотворчого мистецтва при вищих музичних і художніх навчальних закладах, затвердженому Мінвузом СРСР від 26.11.56 р. № КМ-3/447 і Мінкультури СРСР від 30.11.56 р. № 29-167; Постанова Ради Міністрів СРСР від

16.11.1967 р. № 1064 «Про покращення підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів» (зі змінами і доповненнями), «Положенню про асистентуру-стажування», затвердженому Мінкультури СРСР від 13 липня 1988 року). До цього часу питання про після вузівську професійну освіту в галузі виконавського мистецтва залишається невирішеним, тобто не враховується специфіка підготовки музикантів і артистів, режисерів і художників, скульпторів і хореографів, що свідчить про **нерозуміння і недооцінку художньо-творчої діяльності** у порівнянні з науково-дослідницькою роботою і призводить до збитків у підготовці високопрофесійних фахівців для вищої школи. Форма після вузівської професійної освіти в галузі виконавчого мистецтва повинна передбачати виділення контрольних цифр прийому для тих, хто навчається, вивільнення їх від військового зобов'язання, отримання державної стипендії і, саме головне, **вивільнення їх від написання наукової дисертації...**»

Ось так бачать вирішення цієї проблеми в Росії. А у нас? Існувала, перевірена часом система, коли кожний розумів, що освічений митець повинен творити, на високому рівні створювати художні твори, грати ролі, виконувати фортепіанні етюди, танцювати балетні партії і таке інше. Висока виконавська майстерність була критерієм фаховості, а про це свідчив диплом спеціаліста. І хто міг знати взагалі, що рівень спеціаліста буде директивно скасований, рівень бакалавра – фактично, рівень того, хто не навчився майстерності, на ринку праці його ніхто не очікує (подивиться, будь ласка, Державні класифікатори професій та видів економічної діяльності – бакалаврів там немає), а рівень магістра передбачає обов'язкову **наукову** складову дипломної роботи, і це все – заради нашого «в'їзду» в Європу.

Варто звернути увагу і на тих, хто тільки має намір одержати вищу мистецьку освіту. Ось що непокоїть російських колег: «...Для вищої професійної освіти у сфері культури і мистецтв, як і для середньої професійної освіти, конче важливе рішення проблеми, яка пов'язана з єдиним державним іспитом (ЄДІ – аналог нашого незалежного тестування). Основна суть заперечень проти Федерального закону від 09.02.2007 р. № 17-ФЗ «Про внесення змін в Закон Російської Федерації «Про освіту» і Федеральний закон «Про вищу і після вузівську професійну освіту» в частині проведення єдиного державного іспиту зводиться до того, що даний закон трактує вступні іспити творчого спрямування як **«додаткові»** (тобто після проведення конкурсу серед абітурієнтів на підставі наданих результатів ЄДІ), **а не як основні.**» А як у нас?

Українські навчальні мистецькі заклади освіти з великими труднощами переконали 2008 року Міністерство освіти і науки України про необхідність вступних іспитів з фахових дисциплін. Міністерство з неохотою погодилося на формулювання «творчий конкурс» (а чому не іспити з фахових дисциплін?), та ще й максимально скоротило їхню кількість у 2009 році.

Що думають росіяни з цього приводу: «...Участь навчальних закладів культури і мистецтва в єдиному державному іспиті (ЄДІ) повинно нести особливий характер, враховуючий специфіку освіти у галузі. Успішне проходження абітурієнтами творчих іспитів, які мають комплексний характер, подолання вступних іспитів на спеціальностях, що не входять у перелік загальноосвітніх дисциплін, передбачених ЄДІ (нашим незалежним тестуванням), є **не додатковою, а визначальною умовою вступу** у вищі навчальні заклади культури і мистецтва на спеціальності (напрями) мистецтва... На спеціальності в галузі музичного, **образотворчого**, хореографічного мистецтв високі результати ЄДІ (нашого незалежного тестування) не можуть бути враховані, якщо абітурієнт не виявив себе на тих іспитах, які безпосередньо оцінюють його можливість отримати вищу освіту в галузі мистецтва. Вже прийом 2008 року виявив відсів талановитих абітурієнтів, що мають яскраві творчі здібності, але не набрали необхідні бали за результатами ЄДІ.»
А як у нас?

Прийом до вищих навчальних закладів 2008 року переважно за результатами незалежного тестування був розцінений, як велика перемога сучасної України на шляху входження до європейської спільноти. Але реально поза вищими навчальними закладами мистецького спрямування залишилося більшість випускників художніх, музичних та інших училищ 2008 і попередніх років випуску, тому що одержані ними раніш атестати про середню освіту виявилися непотрібними, а тестування вони або за браком часу не здавали, або злякалися здавати.

Ну, а радощів від того, що у тестуванні було набрано майже 200 балів, а голосу в співака немає, танцюрист клишоногий, а художник не вміє олівця в руках тримати – педагоги-митці не відчули. Склад першокурсників набагато слабкіший, який буде випуск – «уніфіковано нормальний», тобто, очікувано посередній. Проте, 2008 року на мистецькі спеціальності зарахований майже весь, хто подав заяви, пільговий (як правило, зовсім слабкий) контингент (було б бажання і амбіції). У перспективі – потенціально неординарній, творчій особистості шляху до ВНЗ мистецького спрямування немає.

Ще одна небезпека очікує українські вищі навчальні заклади мистецького спрямування – згадайте про наміри пана Міністра – «упорядкувати мережу» вищих навчальних закладів в Україні. А що у них, в Росії?

«...В умовах модернізації освіти в Російській Федерації, а також реалізації основних напрямків державної політики в сфері освіти визиває занепокоєння створення «Національних університетів» шляхом об'єднання під одну юридичною особою навчальних закладів різних галузей і рівнів освіти. Для сфери мистецтва така новація може стати згубною, оскільки не тільки негативно відіб'ється на **індивідуальності та самобутності різних творчих шкіл**, якості підготовки професійних кадрів, але і потягне за собою **непередбачені наслідки**, у тому числі, пов'язані і матеріально-технічним забезпеченням навчального процесу.» А як у нас?

Під час проведення V Міжнародного форуму «Дизайн-освіта 2009», який проходив на базі Харківської державної академії дизайну і мистецтв, представники деяких навчальних закладів запропонували внести у підсумкову резолюцію таку думку: «...занадто розроблені Державні стандарти вищої освіти шкодять мистецько-дизайнерським спеціальностям, оскільки стримують ВНЗ, де історично роками формувались **авторські моделі** підготовки фахівців...» І у нас, в Україні, фахівці підкреслюють важливість збереження надбань творчих шкіл, їхню самобутність, а вже злиття з непрофільними «національними» (проте, величезними!) університетами – це крок, який взагалі зруйнує надбання мистецької освіти в Україні.

«...Необхідно підкреслити, що європейські країни, підписав Болонську угоду, намагаються зберегти свої національні особливості в галузі **мистецької освіти**. Створюючи величезні національні університети, в європейських країнах бережливо ставляться до **малокомплектних** навчальних закладів в галузі мистецтва, **зберігаючи їхню самобутність.**» Але! В Росії: «...Незважаючи на наявні проблеми, освіта в галузі культури і мистецтва за останні роки не втратила своїх лідируючих позицій у світовому освітньому просторі за якістю підготовки фахівців, що підтверджується великим попитом випускників творчих навчальних закладів на світовому ринку праці та припливом у навчальні заклади іноземних студентів.»

А у нас? Все таке ж. Так чому ж в нашій Вітчизні немає пророків? Курку, яка може нести «золоті яйця», треба посадити в курятник, зробити з неї «бройлера», обскубати, а потім змусити співати! Причому співати тільки «осанну» Міністерству освіти і науки України, тому що будь-які критичні зауваження, несміливі аргументи в захист мистецької освіти – викликає в його

ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

функціонерах бажання заплющити очі, нічого не чути, а, частіше, нерозуміння й неприязнь.

«...Позначені проблеми складають лише **малу частину** тих питань, які постійно виникають в освітніх закладах галузі. І як ні сумно, найбільш складно вони вирішуються саме у тій **купки** навчальних закладів, які й складають національне надбання нашої країни. Визнати **унікальність вітчизняних традицій в підготовці кадрів для галузі культури і мистецтва** з вельми обмеженою кількістю професійних навчальних закладів (в деяких випадках і поодиноким), що готують кадри для галузі, з їх малокомплектністю, вузькопрофільністю, проблемами з підготовкою наукових кадрів і розвитком вузівської науки, нетиповим характером щодо структури підготовки кадрів, тобто, з усім тим, що ніяк **не вписується** в основні рамки реформи освіти на сучаснім етапі – **це є головна задача органів державної влади**, які повинні нести відповідальність за **збереження національного надбання.**» Краще не висловиш... А як у нас?

А у нас колишні пересічні навчальні заклади обласного підпорядкування, а разом з ними, ті, що виникли за стандартною схемою нещодавно, у 90-ті, вже одержали статус «вищих». Колишні ПТУ (наприклад в Черкасах, Житомирі тощо одержали від Міністерства освіти і науки України статус «вищого(!) художнього училища», а художні училища Одеси, Харкова, які мають славу, більш, ніж сторічну історію існування, перетворилися, при потуранні Міністерства культури і мистецтв України (щоправда, з його жебрацьким бюджетом) в «комунальні заклади освіти», втративши статус «державних». Ось така турбота про «національне надбання» з боку держави.

«...Освіта в сфері культури і мистецтва, не дивлячись на її багаторічні традиції, по суті є дуже **ламкою системою**, необережне поводження з якою може привести до необоротних наслідків. В цьому зв'язку вкрай необхідно, щоб органи державної влади, на яких покладено функції щодо розробки нормативно-правових актів в галузі освіти, **враховували унікальні традиції в підготовці професійних кадрів для галузі культури і мистецтва...**»

Такі навчальні заклади, як, наприклад, Московське вище художньо-промислове училище (кол. Строгановське), Ленінградське вище художньо-промислове училище (ім. В.Мухіної), а в Україні – Харківський художньо-промисловий інститут і Львівський інститут декоративно-прикладного мистецтва здавна були підпорядковані Міністерству освіти. Вони вже «звикли» до нього; до того, що в Міністерстві освіти до подібних навчальних закладів ставляться, як до деяких «виключень», але на паперах, у наказах про ці «виключення» ніколи не згадується.

Інші мистецькі навчальні заклади України, які підпорядковані Міністерству культури і туризму, а навчальний процес в них підпорядкований Міносвіти – консерваторії, театральні, художні навчальні заклади – завжди відчують, що вони «чужі» в Міносвіти, а ставлення до них – було і буде відповідним. Мабуть, від того не палають бажанням «підпорядковуватися» Міністерству освіти і науки, бо на науці у тому Міністерстві розуміються, а для мистецтва виключень не було і, як підтверджує досвід, мабуть, і не буде.

«...Передача усіх функцій з розробці нормативно-правових актів в області освіти до Міністерства освіти і науки Російської Федерації **вже призвело** до численних проблем, пов'язаних з функціонуванням галузевих освітніх закладів, оскільки **система освіти галузі культури і мистецтва не вписується у загальні «стандарти.»** А як у нас?

Автор, який присвятив майже все своє життя мистецькій освіті, бачить багато переваг щодо підпорядкування усіх вищих навчальних закладів «під дахом» Міністерства освіти і науки, але переваги ці нічого не варті, якщо функціонери Міністерства освіти і науки України і законодавчо, і практично не будуть **визнавати й враховувати** специфіку мистецької освіти. І, найголовніше, настав час і для України розробляти й приймати власну концепцію розвитку мистецької освіти.

«...Концепція повинна стати організаційною основою для забезпечення стійкого функціонування освіти в сфері культури і мистецтва в інтересах особистості, суспільства й державі, а також сприяти розробці та затвердженню регіональних програм, планів заходів, спрямованих на **збереження і розвиток освіти в сфері культури і мистецтва.»** Це у них. А у нас?

Висновки:

- кроки з реформування освіти, зокрема впровадження кредитно-модульної системи, повинні бути виважені, попередньо обговорені, прораховані та узгоджені, не суперечити власній законодавчій базі, бути спрямовані на задоволення потреб і можливостей пересічного українця, відповідати наявному стану соціально-політичного устрою держави тощо;
- нормативно-правові документи в галузі освіти не враховують специфіку підготовки музикантів і акторів, режисерів і художників, скульпторів і хореографів, кінооператорів і інших представників творчих професій як в Росії, так і в Україні;
- більшість критеріїв та показників вищих навчальних закладів, особливо за розділом «наука», не можуть застосовуватися для оцінки ВНЗ галузі

ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

культури і мистецтва, оскільки на відміну від ВНЗ інших відомств освітній процес в них ґрунтується на творчій, а не науковій діяльності;

- основними формами підготовки науково-педагогічних кадрів є аспірантура і докторантура, навчання в яких закінчується підготовкою дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата або доктора наук. У сфері мистецтва написання дисертацій можливо лише за освітніми програмами в галузі історії та теорії мистецтв, а не творчо-виконавчими спеціальностями, тобто на порядку денному зростає значення асистентури-стажування, як форми підготовки науково-педагогічних кадрів для творчих спеціальностей;

- подолання вступних іспитів на спеціальностях, що не входять у перелік загальноосвітніх дисциплін, передбачених Центром незалежного оцінювання якості освіти, повинні бути не додатковою, а визначальною умовою вступу у вищі навчальні заклади культури і мистецтва на спеціальності (напрями) мистецтва; на спеціальності в галузі музичного, образотворчого, хореографічного мистецтв високі результати незалежного тестування не можуть бути враховані, якщо абітурієнт не виявив себе на тих іспитах, які безпосередньо оцінюють його можливість отримати вищу освіту в галузі мистецтва;

- створення «Національних університетів» шляхом об'єднання під одною юридичною особою навчальних закладів різних галузей і рівнів освіти може стати згубним, оскільки негативно відіб'ється на індивідуальності та самобутності різних творчих шкіл, тим більш, що європейські країни, підписав Болонську угоду, намагаються зберегти свої національні особливості в галузі мистецької освіти, бережливо ставляться до малокомплектних навчальних закладів мистецтва, зберігаючи їхню самобутність;

- «упорядкування» вищих навчальних закладів різних галузей під єдиним дахом Міністерства освіти і науки України лише тоді буде доцільним і корисним для мистецької освіти, коли і законодавчо, і практично воно, Міністерство, буде визнавати й враховувати специфіку мистецької освіти;

- визнати унікальність вітчизняних традицій в підготовці кадрів для галузі культури і мистецтва разом з усім тим, що ніяк не вписується в основні рамки реформи освіти на сучаснім етапі – це є головна задача органів державної влади, які повинні нести відповідальність за збереження національного надбання України. А задля цього настав час розробити власну концепцію розвитку освіти у сфері культури і мистецтва в сучасній Україні.

Підсумовуючи вище згадане, варто наголосити, що не усі проблеми мистецької освіти оприлюднені в цій статті: це і розподіл пропорцій між студентами і викладачами, оплата праці натурників, концертмейстерів, навчаль-

них майстрів, проблеми довузівської підготовки і таке інше. Але якщо взагалі не порушувати питання, які постають щоденно перед викладачами мистецьких закладів, у Міністерстві освіти і науки про них і знати ніхто не буде, а освітянські реформи в державі стануть не на користь талановитим особистостям цієї держави.

Список літератури: 1. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / Упорядники: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я. та інш., – Тернопіль: В-во ТДПУ ім. В.Гнатюка, 2003. – 56 с. 2. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г.Кременя. Авт. кол.: М.Ф.Степко, Я.Я.Болюбаш та інш. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с. 3. Постанова Кабінету Міністрів України № 65 від 20 січня 1998 р. «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)». 4. Доповідь Міністерства культури Російської Федерації «Про концепцію розвитку освіти в сфері культури і мистецтва в Російській Федерації» на засіданні Координаційної ради з культури при Мінкультури Росії 25 – 27 жовтня 2008 року в м. Оренбурзі.

С.В. Рибін

А ЯК У НАС?

Стаття присвячена проблемам специфіки мистецької освіти України на сучасному етапі.

С.В. Рибин

А КАК У НАС?

Статья посвящена проблемам специфики художественного образования в Украине на современном этапе.

S.V. Rybin

AND AS AT US?

The article is devoted to the problems of artistic education in Ukraine on a modern stage.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2009р.

УДК 316.37

*П'ятенко В.Г.,
м. Харків, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ МЕНТАЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ПОШУКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ ТА ВПЛИВУ ЇЇ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ

На очах населення нинішньої України відбуваються колосальні зміни, які торкаються усіх сфер життєдіяльності суспільства. Вони впливають на весь уклад життя сучасної людини. Мова йде про кризу глобального масштабу світової системи капіталізму. Оскільки капіталізм сьогодні став планетарним, то кризу йому просто нікуди витіснити. Так що проблеми прийдеться вирішувати зсередини. Майбутнє України в значній мірі обумовлено долею її середнього класу, який формується дуже повільно. А біля половини громадян нашої країни знаходиться за межею бідності. Разом з тим соціальне розшарування набуває невидимих масштабів. Співвідношення доходів самих багатих і самих бідних громадян України виглядає, як 30:1 (в країнах Європейського союзу ця пропорція – 5,7:1) [1].

Українське суспільство продовжує балансувати на межі масштабного громадянського конфлікту, над прірвою економічної катастрофи. Відсутність в органах влади здорового глузду заважає пошуку цивілізованого виходу з кризового стану. Якщо вони не схаменуться зараз, то Україна буде відкинута принаймні до середини 90-х років, будуть зведені нанівець здобуті останнім часом навіть незначні досягнення в соціально-економічній сфері. Саме перспектива колапсу економіки, яка почала тільки-но одужувати і давати перші відчутні результати й розлад якої буде лихом для кожного жителя України, незалежно від того, де він мешкає і якою мовою спілкується, повинна примусити зупинитися і схаменутися всіх нас. Довести і собі, і світовому товариству, що ми здатні знайти вихід з цього становища – протиставити хаосу у суспільстві розум і здоровий глузд.